

Veertig nieuwe verhalen van ouderling J.B. Philibert

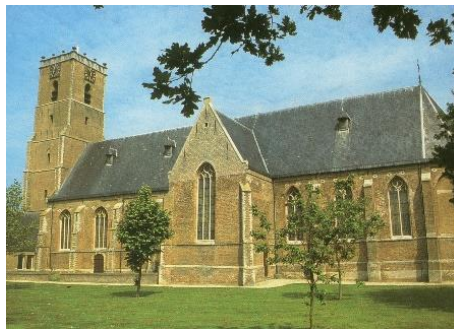
In het boek *'Een Zon en Schild tot ons behoed'* over het leven van ouderling J.B. Philibert zijn tientallen citaten en verhalen opgenomen. Vooral verhalen waarbij hij zelf betrokken was. Hij vertelde ook over anderen. Die langere of kortere verhalen konden niet in zijn biografie worden opgenomen en krijgen een plaats in dit document.

© 2024 - Tekstservice Vermeulen, Meteren

Aaltje Buth

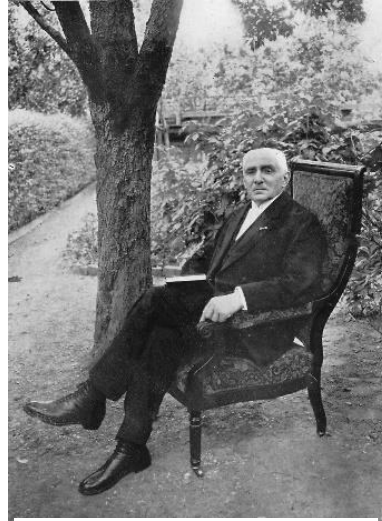
Ik heb Aaltje Buth nog goed gekend, ze woonde in Middelharnis en was er in 1885 geboren. Haar moeder was een zeer bekommerde vrouw, die ging haar wegje klagend en in een levend gemis. Ze is maar 50 jaar oud geworden en in de volle ruimte gestorven. Aaltje was toen nog jong. Op een keer vroeg iemand aan Aaltje: 'Ben je nou niet jaloers op je moeder, Aaltje?' Ze zei: 'Ik niet, dacht je dat ik jaloers ben op zo'n benauwd leven, ik heb moeder nooit anders gekend dan treurend en wenend over haar zonden.' Ze kreeg een vermaning, maar er veranderde niets. Ze was dienstbode bij de dames Slis aan het begin van de Voorstraat in Middelharnis. Ik zie haar in gedachten de bel nog poetsen. Ik kwam daar vaak langs en dan was ze buiten aan het werk, maar toen was ze al wat op leeftijd.

Op een ogenblik was ze de bel aan het poetsen en toen begon de klok van de hervormde kerk te luiden aan het eind van de Voorstraat. Er kwam iemand voorbij en Aaltje vroeg: wie wordt er begraven? Iemand noemde de naam van een kind. Aaltje kreeg in de dadelijkheid de klap naar binnen, met de vraag: als nou de klok eens voor jou zou luiden, als ze jou zouden begraven, hoe zou het dan met jou wezen? Ze beleefde: onbekeerd, sterven, God ontmoeten, mijn moeder zal in het gericht opstaan tegen me. En ze werd in de dadelijkheid een zeer bekommerd mens. Ze heeft wat geweend met smart over de zonde, ze heeft negen jaar in bekommering gelopen. God kwijt, moeten sterven, verloren gaan. Ze was dus een bekommerde ziel, maar kon er niets van bekijken dat zij genade had. Tegenwoordig kunnen bekommerde mensen bijna altijd

Hervormde kerk Middelharnis

bekijken dat ze erbij horen, maar dat heb ik het van het oude volk nooit gehoord. Ze kerkte in de gereformeerde kerk en daar stond toen ds. Van Velzen. Dat was een godvrezend man. Ik heb hem niet meer gekend, maar wel veel over hem horen praten. Er zat toen veel volk van God in die kerk en op zekere keer zou het zondag Avondmaal zijn. Aaltje diende voor dag en nacht en had maar af en toe een paar uur vrij, zo ging dat in die tijd. Zaterdagavond mocht ze een paar uur weg en dan ging ze naar een gezelschap. Die keer werd over het Avondmaal gesproken door Gods volk. Aaltje zei niets. Ze gingen weg en ouderling Verduyn, die dat gezelschap leidde, zei: 'Aaltje, zul je nu morgen je Koning weer verloochenen?' Ze zei: 'Ik heb geen koning.' Ze wilde zeggen: man, hoe kun je daar nou toch over praten dat ik mijn Koning zou verloochenen, want ik heb geen Koning, ik ben onbekeerd. Ze liep dus al negen jaar in de bekommring. Ze gingen naar huis en Aaltje kwam in haar diensthuis, waar ze werkte. Toen kwam in de dadelijkheid bij haar: als Christus je Koning niet is, dan is de duivel je koning, dan dien je die. Daar schrok ze verschrikkelijk van, want dat was waar, het was één van de twee. Dat werd bij haar in de dadelijkheid grote nood en God trok in enkele uren met haar door, zodat ze met alles aan een eind kwam en niet anders verwachtte dan voor eeuwig verloren te gaan. Toen kwam God over met deze woorden: 'Ik zal raadgeven, Mijn oog zal op u zijn.' Daar heeft ze heel de nacht in verkeerd.

Ds. G. van Velzen

's Morgens kreeg ze in de dadelijkheid betrekking op het Heilig Avondmaal, maar daar zag ze erg tegenop, of ze nou werkelijk grond onder de voeten had. Dus weer de nood aan God klagen en ze kreeg die woorden: 'Sta op Mijn vriendin, Mijn schone, en kom.' Christus openbaarde Zich heel ruim aan de ziel. Bij de eerste tafel was ze tóch te beschroomd en durfde ze nóg niet aangaan. Bij de tweede tafel kwam God door Zijn Geest dusdanig in haar hart, dat het was alsof de Geest haar, bij wijze van spreken, naar de tafel droeg. Zo mocht ze aan de tafel komen. Ds. Van Velzen - zo vertelde hij later - was 's nachts bekendgemaakt wat aan Aaltje gebeurd was. Hij gaf haar het brood en zei: 'Zo, mag je nu aankomen om te getuigen, dat al wat aan Hem is, gans begeerlijk is?' Dat was precies naar haar hart gesproken.

Gereformeerde kerk Middelharnis.

Zo was de eerste avondmaalgang van Aaltje Buth. Ze is stokoud geworden, zelfs 98 jaar, ze heeft lang bij die dames gediend en nog jaren in een huisje gewoond. Op het laatst van haar leven werd ze zo dement, dat ze in de Samaritaan is opgenomen. Ze is op 15 juli 1983 gestorven.' Op haar sterfbed vroeg haar vriendin Anna: 'Aaltje, hoe is het nu?' Ze zei: 'Anna, nu wordt het: mijn God, ik zal U eeuwig loven omdat Gij het hebt gedaan.' Zo blies ze de adem uit. Zij was de laatste vrouw in dat dorp die de klederdracht droeg. De mensen spraken de laatste jaren van haar leven niet over Aaltje Buth, maar over Aaltje met het keuveltje.

Jeugd en bekering van Kee Hoek

Kee was een dochter van een stuurman op de visserij; ze kwam uit een vissersfamilie. Kee was geboren op 21 april 1880.

Kee is als jong meisje tot verandering gekomen. Ze was nog maar zes jaar en ging nog niet lang op school. Haar schoolmeester was gestorven en een dominee liet op het graf zingen: 'Gelijk het gras is hier des mensen leven.' Dat sloeg bij haar naar binnen. Ze kwam huilend thuis en de mensen vroegen: 'Waarom schreeuw je toch zo Keetje, waarom schreeuw je nu toch zo? Schreeuw je nu zo om de meester?' 'Nee,' zei ze, 'daar heb ik klappen genoeg van gehad, want ik was verschrikkelijk ondeugend; dat wás ik niet alleen, maar dat ben ik nog.' Ze zei: 'De meester is gestorven, maar ik moet ook sterven.' Daar is het dus mee begonnen.

Zij is al jong dienstbode geworden bij J.C.Z. du Boeuff en zijn vrouw, een kinderloos echtpaar, een hoofdonderwijzer van de openbare school van Sommelsdijk. Die man was nogal een beetje kapitaalkrchtig en zij is daar inwonende dienstbode geworden. Ze is tot haar 18e jaar met die meester en zijn vrouw naar de hervormde kerk gegaan. Ook de ouders van Kee waren hervormd; nog niet eens van de Bond, maar meer confessioneel.

Ze had een eigen kamertje, dus ze lag met haar keuvel op haar hoofd op de dekens en was daar min of meer in slaap gevallen. Ze lag een beetje te dutten, maar kwam een poosje later wat tot zichzelf. Ze had een kaars aangestoken. Gas en elektriciteit waren er niet, en petroleumlampen hadden ze alleen beneden. Voordat de peterolie er was, hadden ze kaarsen en lampen met raapolie. Pas later heb je peterolie gekregen en peterolielampen. Zij had die kaars aangestoken en was zo moe, dat ze weer op bed is gaan liggen met in de ene hand de kaars en in de andere hand een boek om te lezen. Ze is toen weer in slaap gevallen, de hele nacht, oververmoeid en geëmotioneerd. Ze werd de volgende morgen wakker en de kaars was uitgegaan. Het was een wonder, dat het geen brand geworden is, want zij had haar keuvelmuts nog op. Ze heeft eens een verschrikkelijk standje gehad, maar ze zei: 'Meneer, de Heere heeft mij wonderlijk bewaard.'

Verkeringstijd

Ze ging naar Dirksland, naar ds. Makkenze, die daar toen stond en ze had veel met hem op. Marien Breur ging wel eens mee, maar zei altijd dat hij van de klanten moest eten. Hij werkte toen nog bij zijn vader, maar zou na hun trouwen de metselaarszaak overnemen. Hij was hervormd, dus daar zal hij meestal wel gegaan zijn, maar ik zag hem ook regelmatig bij ds. Zijlstra in de kerk. Dat deden de neringdoenden vroeger dikwijls, dan gingen ze wel eens naar verschillende kerken en hij wilde dat blijven doen. Hij ging wel eens met haar mee naar ds. Makkenze, maar wilde toch geen definitieve keuze maken. Maar ja, dat kon niet, want hij moest ook hierin met haar meeleven. Kee vond daar toch geen basis in, is ermee onder God gekomen, heeft de verkering beëindigd en is nooit meer getrouwd. Kee is niet bij ds.

Ds. A. Makkenze

Makkenze lid geworden, die was allang weg. Mensen uit Middelharnis kerkten in Dirksland, maar enkele reis zes kilometer lopen werd meer en meer een probleem voor ouderen, zwakkeren en kinderen. En dus moest er gebouwd worden.

Nieuwe kerk en geredde ziel

De Gereformeerde Gemeente van Middelharnis nam dinsdag 3 april 1928 haar nieuwe kerk in gebruik, een gebouw van vierhonderd zitplaatsen. Consulent ds. A. de Blois van Dirksland kon de dienst niet leiden en ds. H. Kieviet van Veenendaal nam zijn dienst waar. Hij koos als tekst Jesaja 14:32: 'Wat zal men dan antwoorden den boden des volks? Dat de Heere Sion gegrond heeft opdat de bedrukten zijns volks een toevlucht daarin hebben zouden.' Kern van de prediking was: De Heere heeft Sion gegrond. Ds. De Blois wenste in een slotwoord dat de geestelijke arbeid tot zegen voor de gemeente zou zijn. Die wens was al in vervulling gegaan, want tijdens die dienst was de ziel van Kee van den Hoek gered. Ze deed Openbare Belijdenis op 30 mei 1929. (JMV)

Een nieuw huis

Du Boeuff - vroeger zeiden ze: de messieu - is eerst gestorven en daarna de 'juf-frouw', zo zeiden ze dat vroeger. Je moest al van heel hoge komaf zijn, wilde je 'mevrouw' worden genoemd. Die mensen hadden geen kinderen. In het testament stond, dat er een huisje voor Kee zou worden gebouwd, niets bijzonders, maar toch een aardig huis met een voorkamer, achterkamer, keuken, gangetje en wc buiten, zoals je dat vroeger had, een zoldertje en een tuintje voor en achter. Een arbeidershuisje kun je niet zeggen, maar toch ook geen middenstandshuis. Voor een mens alleen was het prachtig. In de voorkamer waren twee bedsteden. Ze mocht het meubileren met wat ze uit de inboedel van het andere huis nam; ze mocht nemen wat ze wilde. Ze kreeg ook een kapitaaltje en ze kon - het was begin dertiger jaren - van de rente leven. Het was toen crisistijd, hoewel zij daar zelf niet zoveel last van had. Het was een verschrikkelijk arme tijd, maar ze heeft toen veel weggegeven aan oude en zieke mensen. Daarbij kreeg je ook nog de geldontwaarding, want zij heeft tot 1953 geleefd. De lonen gingen omhoog, en als er afgaat waar niet bijkomt, dan wordt de rente minder en was het dus op een gegeven ogenblik helemaal op. Dat wist niemand, en het hele dorp bleef denken dat zij vrij rijk was.

Kee Hoek

Anna van Santen

Op het eiland Goeree en Overflakkee liggen dertien dorpen. Een van die dorpen heet Den Bommel. Daar heb ik een vrouw gekend en die heette Anna van Santen. Dat was een arm vrouwtje. Ze had vroeger met haar man op een schip gevaren, jaren en jaren lang, maar de man was gestorven en zij woonde aan de wal in een klein huisje aan een dijk. Ze had een dochter en een paar zoons. Het gaat over die ene dochter, die was nog maar een eindje in de twintig. Zij was met een schipper getrouwd en zij voer met haar schip overal heen. Zij was nog een ander soort volk dan tegenwoordig.

Op een morgen was ze ziek; ze bleven aan de wal liggen en hoopten op beterschap. Maar de andere dag was ze nog zieker. Ze had hoge koorts en haar man ging de dokter halen. Die onderzocht haar en schudde bedenkelijk zijn hoofd. Hij ging met de schipper naar buiten de roef, naar het dek van het schip, en zei: 'schipper, ik denk dat je vrouw er niet doorkomt, want ze heeft zware longontsteking.' Ze heeft nog een paar dagen geleefd en is gestorven.

De schipper moest een knecht aan boord nemen, want hij moest weer varen om de kost te verdienen. Ze hadden een kleine baby van een paar maanden oud en hij kon onmogelijk voor die baby zorgen. Het kind werd ondergebracht bij zijn grootmoeder, dat was die Anna van Santen. Zij zorgde voor dat kindje, dat toen vier jaar oud was. Maar ook dat kindje werd heel ernstig ziek en de dokter dacht dat het zou sterven. Anna van Santen ging op de knieën en bad voor dit kind: 'Och Heere, U bent toch almachtig. Nu heeft de dokter wel gezegd dat mijn kleinzontje moet sterven, maar U bent toch die grote God. U kunt toch dat kindje weer beter maken.' En de Heere beloofde het kind beter te maken. De dokter zei: nu is er een wonder gebeurd. Vrouw van Santen zei: jazeke, de Heere heeft een wonder gedaan.

Preeklezen

Het kind werd groter en zijn oma had het hem verschillende keren verteld over diens wonderlijke genezing. Ze waarschuwde hem dat hij eenmaal zou moeten sterven en om een nieuw hartje moest vragen. Hij was heel gehoorzaam en zei weleens: oma, u hebt mij van de Heere gebeden, u hebt gevraagd of ik weer beter mocht worden en dat heeft de Heere gedaan, anders was ik allang dood geweest. Dat bleef zo tot hij zestien jaar oud was.

Oma Van Santen ging niet naar de kerk, omdat daar de waarheid niet werd verkondigd. Er waren nog meer mensen in Den Bommel die niet naar de kerk gingen. Die lazen 's morgens thuis een preek en gingen 's avonds met z'n allen naar vrouw Van Santen. Daar lazen ze om de beurt een preek en zongen een versje. Die jongen ging daar tot zijn zestiende jaar altijd netjes naartoe. Dus hij las 's morgens met zijn oma een preek en bleef 's avonds zitten als die andere mensen een preek lazen.

Hervormde kerk Den Bommel. Foto: Streekarchief Goeree-Overflakkee

Verkeerde vrienden

Maar hij ging werken en kreeg verkeerde vrienden, die hem verleidden om de straat op te gaan en plezier te maken. Hij ging met die jongens mee en kwam zaterdag pas om 10 uur weer thuis. Oma zei nam hem apart en vertelde nog eens hoe hij als kind zo ernstig ziek was geweest en op haar gebed weer beter was geworden, en dat hij nu de Heere moest dienen en vrezen in plaats van op straat allerlei kwaad te doen. Hij beloofde beterschap, maar ging de volgende zondag tóch weer weg. Hij zette zijn pet op, deed zijn jas aan en zei: 'Oma, ik ben het zat hoor, ik ben al zo oud en heb al zo vaak dat lezen gehoord, ik ga weg.' Oma was zo verslagen, dat ze tegen de mensen zei: 'Ga maar in je eigen huis lezen, want ik heb er nu geen hoofd voor om bij elkaar te gaan zitten omdat mijn jongen is weggelopen, dat vind ik zo verschrikkelijk.'

Die mensen gingen weg en oma boog haar knieën en bad: 'Heere, ik ben al zo oud en kan die jongen geen baas meer; hij luistert niet meer naar me, maar U bent toch alles machtig, U kunt hem wel baas.' Zo bleef ze maar worstelen aan de troon der genade.

Een poosje later werd er aan haar deur geklopt en hoorde ze: 'Vrouw Van Santen, vrouw Van Santen...' Ze opende de deur en zag de politie staan. Ze schrok hevig. De agent zei: 'Er is iets ergs gebeurd met uw kleinzoon. Hij was kattenkwaad aan het uithalen en op een zeker moment waren zijn vrienden hem kwijt. Hij was ineens verdwenen en ze dachten dat hij was teruggegaan naar zijn oma. Bij de haven, op de hoek van een dijk, stonden een paar pratende mensen, die hem zagen lopen en tegen elkaar zeiden: daar valt iemand in het water. Enkele schippers streken een roeiboot en hadden hem snel gevonden, maar hij was al verdrongen in de haven. Niemand wist hoe het precies was gegaan.' Het was mogelijk, dat hij per ongeluk in het water was gelopen, het kon ook zijn dat hij bij een schipper aan boord had willen kijken, het was ook mogelijk - dat zou het ergste zijn geweest - dat de duivel in zijn hart had gezegd: jij heb zo'n groot kwaad gedaan dat je niet meer bekeerd kunt worden, nooit meer een nieuw hart krijgen, dus verdrink je nu maar. We weten het niet.

Jaren en jaren later kwam ik bij die oude vrouw Van Santen en toen vertelde ze me dit allemaal. Ze zei: 'Toen ik die boodschap kreeg, heb ik veel keren geroepen: Heere, zo heb ik het niet bedoeld, Heere zo heb ik het niet bedoeld.' Ze had immers gezegd: 'Heere, ik kan er geen baas meer over, U kunt dat wel.' De Heere had nu betoond dat Hij baas over hem kon, want de jongen was weggenomen en die oude vrouw heeft daarover tot haar dood verdriet gehad. Ze zeiden - de duivel natuurlijk - dikwijls in haar hart: het is jouw schuld, dan had je het maar niet aan de Heere moeten vragen. O, dan had ze toch zo'n verdriet.

De doktersrekening

Anna van Santen moest dus heel arm door het leven. Ze had wat kinderen en die voeren ook, maar in die tijd verdienden de schippers niet zoveel. Dus ze konden niet zoveel aan hun moeder geven. Anna kreeg dan eens een rijkdaalder en dan eens een gulden en zo scharrelde ze door het leven heen. Het was een erg arme tijd, maar ze was nooit iets te kort gekomen.

*Anna woonde in een huisje bij de haven van Den Bommel.
Foto: Streekarchief-Goeree Overflakkee.*

Het was winter geweest en ze was ziek geweest. De dokter was enkele keren bij haar geweest en die had een rekening gestuurd van tien gulden. Dat is ongeveer net zoveel als nu vijfhonderd, want een gewone werkman verdiende een gulden of acht per week, maar Anna had geen tien gulden. Soms kreeg ze weer eens wat van iemand en dan dacht ze: dat zal ik sparen voor de dokter, soms een gulden, twee kwartjes en nog weer eens een gulden, maar als er dan een gulden of drie, vier in zat, dan was het weer nodig om brood te kopen of de huur te betalen. En dan was het weer op.

Zo ging de zomer voorbij en het werd herfst en ze had nog steeds die rekening niet kunnen betalen. Ze dacht: straks wordt het weer winter en meestal heb ik 's winters last van griep en reumatiek en dan moet ik die dokter weer laten komen en dat durf ik niet, want die dokter zegt straks: vrouw, hoor eens hier, die rekening van vorig jaar staat er nog. Wat denk je dat die vrouw deed? Ging ze naar een rijke boer om tien gulden te vragen of ging ze naar de diaconie? Nee, ze boog haar knieën en maakte haar noden en behoeften de Heere bekend. Ze zei: 'Heere, straks heb ik de dokter weer nodig en ik moet die rekening nog betalen en U weet dat ik dat geld niet heb.' De Heere maakte haar bekend dat Hij uitkomst zou geven en ook wie Hij daarvoor zou gebruiken.

Schipper Faasse

Het was bietentijd en er lagen verscheidene schepen in de haven van Den Bommel op hun beurt te wachten om bieten te laden. Vroeger ging alles met de hand en met een kruiwagen en dat duurde dus nogal een poosje. Die schippers lagen soms wel een hele week te wachten. Nu lag er in die haven een grote klipper, dat is een zeilschip met twee masten, een van de grootste binnenvaartschepen die je vroeger had. De schipper heette Faasse, een rijke schipper die ik goed gekend heb. De Heere had tegen Anna gezegd, dat Hij Faasse ervoor zou gebruiken om haar tien gulden te geven en Anna zei: 'Dank U, Heere.' Anna hoefde dat zelf niet te vragen, want ze dacht: de Heere zal hem dat wel in zijn hart geven. Die schipper was al enkele keren bij haar op visite geweest, want dat was ook een kind van God. Ze konden met elkaar heel goed praten over God en Goddelijke zaken, over wat ze hadden onderzonden en wat de Heere hun had gegeven en geleerd. Op zekere avond kwam hij weer. Hij zei: 'Anna, ik heb vanmiddag de last gekregen.' Dat is schipperstaal. Hij bedoelde daarmee dat zijn schip was geladen en hij zei: 'Morgenochtend ga ik varen, zodra het hoog water is.' Het was dus een tamelijk groot schip voor de binnenvaart en Den Bommel had maar een klein haventje met weinig diepgang en het stond in verbinding met het open water, dus je had eb en vloed. Als het eb was, stond er zo weinig water dat het schip vast lag. Ze praatten nog wat en hij ging weg en Anna dacht: nou zal ik tien gulden krijgen van die schipper, want dat heeft de Heere me beloofd. Maar hij gaf haar een hand en zei: 'Dag Anna, we zullen maar hopen dat we elkander nog eens mogen ontmoeten; het beste en sterkte.' En hij gaf niks en vertrok.

Hoogwater

Anna dacht: hoe kan dat nou toch! Ze wist heel goed hoe laat die volgende morgen hoog water was, want ze had zelf ook gevaren: dat was de andere morgen om negen uur. Ze dacht: hij zal morgenochtend nog wel komen, voor negenen. Ze was al bijtijds op, zette een kopje thee en at een paar sneetjes brood. En elke keer keek ze naar de klok, maar er kwam geen schipper Faasse. Ze dacht: o, hoe zal het nou toch wezen.

Ik ben weleens in dat huisje geweest. Het was een heel klein huisje met een kamer-tje en een keukentje met uitzicht op de haven. Het was tegen negenen en Anna

ging door dat raampje staan kijken. En jawel, hoor, wat zag ze? De zeilen werden gehesen aan de achtermast en aan de voormast, en het schip voer langzaam de haven uit. Anna zei: 'O, Heere, heb ik me dan bedrogen, ik dacht toch zeker dat U tegen me gezegd had dat schipper Faasse me die tien gulden zou geven, maar nu is hij weggevaren.' Ze ging naar binnen en ging moedeloos op een stoel zitten. Ze zei tegen zichzelf: 'Anna, je hebt dat wel gedacht, maar ken je de stem des Heeren eigenlijk wel? Ben jij wel een kind van God, want nu heb je je hierin bedrogen en nu zul je je in het andere ook wel hebben bedrogen.' Ze kwam op haar knieën terecht en lag te wenen voor een stoel.

Op de loopplank

Wat was er nu in die tijd op dat schip gebeurd? Schipper Faasse had 's morgens om een uur of acht gegeten en zei tegen zijn vrouw en de knecht: 'We gaan tegen negenen varen, maar we moeten wachten tot het water hoog is. Ik ga eerst nog even naar het dorp naar vrouw Van Santen.' Die vroegen: 'Wat moet je daar gaan doen, daar ben je toch gisteravond pas geweest?' Zijn vrouw moest niet veel van Gods volk hebben en zei: 'Je moet zeker weer wat gaan brengen?' Faasse zei: 'Ach, laat me maar gaan.' De vrouw zei: 'Nee, dat gebeurt niet.' Ze liep voor hem uit, het trapje van de roef af, over het dek heen, ging midden op de loopplank staan en zei: 'Als je van boord wilt, zul je mij eerst in de haven moeten gooien, want ik ga er niet af en jij blijft aan boord.' Hij zei: 'Vrouw, laat me nou maar gaan, want ik heb het van de Heere in mijn hart gekregen; die vrouw heeft het nodig, dat voel ik hier van binnen; de Heere heeft gezegd dat ik tien gulden moet gaan brengen, en als je dat wilt verhinderen dan zal het slecht aflopen.' Ze zei: 'Je kunt praten wat je wilt, maar ik blijf hier net zolang staan tot je gaat varen.' Hij zei: 'Dan zullen we maar afwachten wat er gebeurt.'

De zandbank

Het werd tijd om te varen, ze trokken de loopplank in, maakten de touwen los en voeren weg. Schipper Faasse begreep er niets van en zei: 'Heere, hoe kan dat nou toch? U hebt toch tegen me gezegd dat ik dat moet doen, maar nu word ik verhinderd, nu kan ik het niet doen, hoe moet dat nu toch!' Ze voeren de haven uit en ineens voelden ze een trilling en het schip lag vast. Ze waren op een zandbank gevaren. Je zou zeggen: dat is nou toch ook dom. Maar nee, dat is niet dom, want de vaargeulen wijzigden nogal eens, en hij voer precies zoals hij dacht dat hij moest varen. Maar die vaargeul was gewijzigd en hij voer vast met hoogwater. Dat is ontzaglijk gevaarlijk. Aan boord was ieder in de weer: de knecht in de weer, de schipper in de weer en de vrouw in de weer om zo gauw mogelijk de zeilen te laten zakken. Want je kunt wel begrijpen, als een schip vast zit en de zeilen scheppen de wind, dan gaat het schip kapot. De vrouw schrok en zei: 'Hoe moet dat nou toch!' Ja, hoe moest dat, want als je met laagwater vast vaart is niet zo erg, want dan wacht je een paar uren en met hoogwater komt het schip weer vlot en dan kun je weer varen. Maar als je met hoogwater vast vaart, moet je meestal wachten totdat er een springtij komt of je moet een sleepboot inschakelen.

De schipper zei: 'Vrouw, laat me nu mijn boodschap maar gaan doen, dan zul je zien dat het goed komt, ik ga nu weg met de roeiboet.' De vrouw was geschrokken. Faasse voer met de roeiboet terug de haven in, maakte de boot vast en kwam bij vrouw Van Santen. Die zei: 'Maar Faasse, dat je nou nog komt.' Faasse gaf het geld en zei: 'Asjeblijft, wist jij daar niet van?' Ze zei: 'Ja, daar wist ik van.' Hij vertelde het hele verhaal en beiden waren zo verwonderd dat de Heere het zo had bestuurd, dat ze met elkaar aan de praat gingen over de grote daden Gods. Ze dachten helemaal niet meer om de tijd en zaten een paar uur te praten.

Ze hesen de zeilen

De schipper zei: nu moet ik naar boord en we gaan kijken wat we eraan kunnen doen. Die vrouw zei: 'Daar hoef jij niets aan te doen, want als je aan boord komt dan hijs je de zeilen maar en dan vaar je zo weg; vraag het maar aan de Heere.' De schipper deed een gebed en de Heere zei het ook tegen hem. Dus hij voer met de roeiboot naar het schip en liet de zeilen hijsen. De knecht zei: 'Schipper, hoe kun je dat nou zeggen, want we zijn met hoogwater vast gevaren en denk je nu dat je met laag water vlot komt?' Ook de vrouw riep: 'Man, man, doe dat toch niet, heel de boel gaat eraan, alles waait kapot.' Hij zei: 'Stil maar, het is van de Heere.' Ze hesen de zeilen en voeren weg; dat was een wonder.

Nogmaals de haven van Den Bommel. Foto: Streekarchief Goeree-Overflakkee.

Nebajoth

Anna werd oud en gebrekkig en kreeg steeds meer moeite om in en uit de bedstede te komen. Ze was maar alleen en daar zat ze. Ze had wel goede burens, maar het liep op een eind en ze wist er geen raad mee. Ze kreeg toen die woorden: 'De rammen van Nebajoth zullen je dienen.' Ze dacht dat de burens een van de meiden zouden sturen om haar 's nachts te helpen, maar er gebeurde niets. Opeens stond een schoonzoon in huis, die na de dood van zijn vrouw was gaan varen. Hij had nu de pensioengerechtigde leeftijd. Hij zette zijn zaakje op de vloer en zei: 'Zo moedertje, ik had gedacht om mijn ankertje hier maar eens uit te gooien.' Ze zei: 'Mijn jongen, dat is nu wel aardig, en ik zal je niet wegsturen want je bent goed geweest voor mijn dochter, maar ik kan je niet helpen.' Hij zei: 'Nee, maar ik kom u helpen.' En dat gebeurde. Hij verzorgde haar, maar moest van de waarheid niets hebben. Als er bezoek kwam, ging hij naar de haven.

Ware geschiedenis

Ik was vele jaren later eens in Den Bommel en Anna van Santen was al stokoud geworden en ze vertelde mij dit hele verhaal. Een paar jaar nadien was ik in Puttershoek en ontmoette daar die schipper Faasse. Hij was daar bij zijn dochter en zei: 'Jij komt ook van Flakkee; ik heb daar ene vrouw Van Santen gekend en daar heb ik eens wat mee meegemaakt.' Ik dacht: 'Niks zeggen, niks zeggen.' Hij ging vertellen en precies dit hele verhaal. Hij was uitgepraat en ik zei: 'Het klopt precies.' Hij vroeg: 'Wat klopt precies?' Ik zei: 'Vrouw Van Santen heeft het me ook zo verteld, precies hetzelfde, dus je kunt eropaan dat het een ware geschiedenis is.'

Voorganger Ariesen

Ariesen heeft voor het laatst gepreekt in Overberg. Dat was het plaatsje waar hij ook begonnen is. Hij preekte toen eigenlijk al niet meer, maar hij was in de kerk omdat ds. Van der Poel daar zou preken. Maar ds. Van der Poel was ziek en had het afgezegd. Een bekende familie van me was in de kerk en die wist dat Van der Poel niet zou komen, maar ze waren toch naar de kerk gegaan want de ouderling meende een preek te zullen lezen. Maar een familielid zag Ariesen in de kerk zitten. Hij ging naar de consistorie en hij zei: 'Mensen, ik heb hier niets te zeggen, maar ik wil jullie wel even vertellen dat Ariesen in de kerk is en ik zou je aanraden: probeer het...' Dus de

kerkenraad ging naar hem toe. Ariesen was inmiddels 95 en hij zei: 'Laat ik het maar proberen, als het niet gaat dan kan ik altijd nog ophouden.' Maar het ging die dienst heel goed.

Ariesen preekte onvoorbereid in OGG Overberg

Dement, maar niet altijd

Op het laatst van zijn leven was hij dement geworden. Hij is 101 jaar geworden, maar op het laatst was hij dus dement. Hij is altijd hervormd gebleven, dat kon bij ds. Boone allemaal. Op het laatst van zijn leven kwam ds. S. de Jong en toen zat Ariesen in Houten bij zijn zoon. Op zekere keer bezocht ds. De Jong hem met een ouderling, maar er was totaal niets met hem te beginnen en er kwam geen zinnig woord meer uit. Ze probeerden hem wat uit te leggen, maar dat ging op geen enkele manier, ze kregen het niet voor elkaar. Ze hadden er een poosje gezeten en wilden weggaan. Toen zei die zoon: 'Ik wil nog wel één ding proberen en aan vader vragen of hij een gebedje wil doen, want de ervaring leert: als hij het doet, dan gaat het.' Dus hij vroeg het en Ariesen vond het goed. En hij begon ds. De Jong op te dragen, en dat allemaal in de ordelijke gangen, geen woord mis. Toen Ariesen amen had gezegd, zei ds. De Jong: nu blijven we nog een poosje, hoor. Maar nee, het was weg. Niets meer. Weg.

Ds. S. de Jong.

Kritiek op de preek

Ariesen was regelmatig in Alblasterdam gelogeed en als er bij ons een dominee was, kwam hij ook naar Papendrecht. Dan zat hij in de ouderlingenbank. Nu had er een dominee gesproken over de nieuwe wagen, waarmee de ark werd opgevoerd. Als de dominee de dienst had beëindigd, bleef de kerkenraad in de bank zitten totdat de kerk bijna leeg was. Ik doe dat nog en de dominees deden dat vroeger allemaal. De dominee had de zegen uitgesproken en de mensen gingen naar huis. De dominee kwam de preekstoel af en zei tegen Ariesen: 'Zo Ariesen, gaat het nog al?' 'Jawel,' zei Ariesen. Die predikant had het geestelijk overgezet en vroeg aan hem: 'Mag u ook nog wel eens op die wagen rijden?' Ariesen zei: 'Wat voor een wagen? Wat voor een wagen? Als jij de wagen had laten rijden vanavond, dan had ik daar misschien wel een antwoord op kunnen geven, maar je hebt er niets van gemaakt, je hebt er niets van gezegd.' Toen we naar de consistorie liepen, naar dat hokje, zei de predikant tegen me: 'Ach ja, de man is stokoud, hè, en dan denken ze dat ze alles mogen zeggen.'

Ariesen preekte nog toen hij al ver in de negentig was.

Ariesen en vriend Gebraad

Ariesen was ook erg bevriend met ds. Gebraad. Het is al tientallen jaren geleden, en toen meende Ariesen een avondje naar Gebraad te gaan, die woonde toen in de Zandweg in Leersum, in de rimboe, zeg maar, ver buiten de bewoonde wereld. Hij liet zich met een auto bij Gebraad brengen, maar die was weg en zijn vrouw was mee. De chauffeur van Ariesen had hem bij het hek afgezet en was weggereden en had gezegd: 'Nou, ik kom je vanavond om 10 uur wel ophalen.' Gebraad en zijn vrouw kwamen na een poosje thuis, ze waren niet lang weggebleven, het was nog licht toen ze thuis kwamen, en vrouw Gebraad zei: 'Daar zit iemand in huis.' Gebraad zei verbaasd: 'Wat is dat nu, hoe kan dat nu?' Ariesen had het raam opengeschoven, was naar binnen geklommen, had een sigaar gevonden en zat nu mooi te roken.

Ds. Gebraad was bevriend met Ariesen.

Ds. Gebraad

Ds. Gebraad was toch wel een ontwikkelde man, hoor. Hij had toch wel letters gegeten, dat viel echt goed mee. Hij was ten eerste intelligent, daar moet je wel op rekenen, dat was hij vroeger ook al in zijn boerenvak. En ten tweede had hij een opleiding gevolgd voor hervormd godsdienstonderwijzer. Dat kun je toch in zekere zin wel vergelijken met een onderwijzer. En daarna, vele jaren later, heeft hij ook nog in Doorn college gelopen bij professor G. Wisse. Dat is wel een soort stoomcursus geweest, maar hij wist goed waarover hij het had. Ik heb zelf mijn opleiding nog gehad van die ouden, ds. Blaak en ds. Gebraad.

Ariesen in de Infirmieriestraat

Toen Ariesen nog overal preekte, was hij boer, maar dat was ook zo geen vetpot, hoor. En nu zal ik nog wat vertellen, en dat heb ik hem zelf horen vertellen. Hij moest eens in Rotterdam preken in de Infirmerie straat bij Van Driel. In de trein, zo een ouderwetse trein met van die compartimentjes met deurtjes ervoor, een coupé noemen ze dat, en daar zat hij in. Toen stapte daar plotseling een rare kerel in en die verkocht sigaren. Ariesen had het niet op die vent. Die man bood een kistje sigaren te koop aan, en Ariesen had uiteindelijk toch maar een kistje sigaren van die man gekocht. Dus in Rotterdam uitgestapt, ouderling Van Driel stond te wachten, en Ariesen met het kistje sigaren in zijn hand. Want ja, de sprekers hadden vroeger niet veel bij zich, zelfs geen tas of zo. Vroeger waren er veel mensen echt arm en ook deze Van Driel had het niet breed. En bovendien waren het de crisisjaren en Van Driel rookte ook zo graag.

Toen ze thuis kwamen zei Ariesen: 'Maak maar open dat kistje, steek maar op.' En die Van Driel blij natuurlijk (ach, wat is toch een mens). Dus van Driel steekt een sigaar op, maar die sigaren waren zo slecht, die waren gewoon niet te roken. En die van Driel werd toch kwaad, want die was zo bitter teleurgesteld. Ja, als je nu graag rookt, en je hebt geen centen om sigaren te kopen, en als je denkt dat je dan een kistje krijgt, en het is dan zo... Dus die twee kregen ruzie op zaterdagavond. En zo gingen ze naar bed. De andere morgen was het kerk en ze zeiden geen woord. Zij kwamen in de consistorie en de voorlezer vroeg aan Ariesen: 'Wat moet ik lezen?' Dat zei: 'Dat moet je maar aan Van Driel vragen.' 'Nee,' zei Van Driel, 'dat moet

Ariesen zeggen wat er gelezen zal worden.'

Ariesen zei: 'Jij denkt toch niet dat ik zo preek, ik denk er niet over, jij leest maar een preek.' Dus toen kregen zij daar ook weer ruzie over.' Van Driel wilde niet lezen en Ariesen wilde niet preken. Toen heeft uiteindelijk een diaken een preek gelezen. 's Middags legden ze het bij en Ariesen preekte 's avonds en toen bekeerde God er een mens zonder. Ariesen zei wel eens: 'Een mens is zo genegen om zelf de eer te nemen, maar toen kon het toch echt niet hoor; God al had er wel voor gezorgd dat ik de eer niet meer kon nemen.'

De OGG-kerk in de Infirmieriestraat in Rotterdam was in 1929 aangesloten bij ds. Boone. De gemeente was aanvankelijk bediend door ds. Jac. van Leeuwen en tot maart 1923 door ds. J.J. Otte. Ze had in maart 1926 lerend ouderling Ariesen be-roepen en in mei 1928 diens collega Kolijn. foto: Stadsarchief Rotterdam, 1937.

Ds. Blaak naar Achterberg

Ds. Blaak en ds. Mieras hadden opmerkelijke en kennelijke dingen. Ds. Blaak zou vanuit Geldermalsen eens in Achterberg gaan preken. Hij stapte hier voor zijn huis op de bus naar Rhenen en daarvandaan moest hij lopend naar Achterberg. Janna en Geertje stonden hem na te kijken totdat de bus kwam en zwaaiden hem uit. Hij stapte in de bus en Jaantje zei: 'Geertje, wat er nou gebeuren zal met je vader, dat weet ik niet, maar dat zal niet meevallen, want ik krijg die woorden: laat Job beproefd worden tot den einde toe.' Dat was wat, natuurlijk. De dominee reisde naar Rhenen en maar waaien en regenen. En dan een man van in de tachtig, die nog naar Achterberg moest gaan lopen. Hij ging op weg, maar was natuurlijk al vrij snel moe. Een

Jaantje van Helten.

passerende vrouw zag hem tobben en zei: 'Dominee, geef me maar een arm, want hier kun je niet doorkomen tegen de wind.' Ze kwamen bij de ouderling en zouden daar brood eten, zo ging dat vroeger. Maar die zag hen beiden aankomen en die zei: 'U mag vanavond de preekstoel niet op.' Het bleek een wat besproken vrouw te zijn geweest en ds. Blaak kon terug. Hij ging weer terug naar huis en was natuurlijk totaal uit het veld geslagen. Hij raakte in grote geestelijke strijd of hij wel een geroepen knecht was en hij kwam er niet meer uit. Toen kwam ds. Mieras langs, die was er in zijn gebed op gewezen dat ds. Blaak in nood was. Wat er aan de hand was, wist hij niet, maar hij kwam binnen, hoorde dat verhaal, kwam

Bushalte Blaak. De bus stopte voor de deur op Tielerweg 39.

er in de dadelijkheid mee onder God en zei tegen ds. Blaak: 'Als die ouderling voor zijn dood nog één lichtpuntje van de hemel krijgt, heeft God tegen mij nog nooit gesproken.' En dat is gebeurd. De ouderling is in het donker terechtgekomen en is gestorven, zonder ooit een bemoediging meer te hebben gehad.

Herinneringen aan oud Flakkee

Ik had vroeger een zekere tante Ka, die huishoudster was bij een gepensioneerde boer. Die weigerde verplichte waterleiding te nemen. Die boer regelde dat zelf, doordat hij een groot huis had en veel water kon opvangen. Dat water kwam eerst in een bak met grof grint, dan een bak met fijn grint, dan een bak met grof zand en dan in een bak met fijn zand. Buiten had hij een gemetselde put met water. Hij had buizen laten aanleggen naar de bovenste verdieping; daar was een reservoir en hij pompte met een nortonpomp die bak vol. Hij had een paar kranen, maar daar zat heel weinig druk op. Wel bleef de gemeente zeuren, dat hij waterleiding moest nemen. Tante Ka stond zo'n ambtenaar te woord en maakte hem zo vreselijk kwaad dat hij uit zijn slof schoot en zei: 'Dat is nou weer iets van die domme boeren.' Tante Ka schreeuwde terug: 'En als er geen domme boeren waren, dan kon jij je keel dicht laten rijgen, want dan had je geen eten.' En ze stuurde hem weg.

Geen vrouwenvereniging

Ook gebeurde het dat de dolerende kerk een vrouwenvereniging oprichtte. De vrouw van ds. Zeilstra kwam tante Ka vragen of zij ook lid wilde worden. Ze zei: 'Nee, dat doe ik niet.' Vrouw Zeilstra probeerde het nog eens en tante Ka zei: 'En die oude man dan, moet ik die hier dan alleen laten zitten, dat doe ik niet. Hoor eens hier, katten en wuven die motten tuus blauwen, en als joe dat niet wilt, dan deug je niet ...'

Mevr. Zijlstra.

Lagere school

De lagere school waarop ik ging, is er niet meer. Dat was een school van het weeshuis. Je had in Middelharnis het Provinciaal Weeshuis Zuid-Holland, dat uitging van de Gereformeerde Kerken. Het was een groot gebouw en er hoorde ook een driemanschool bij. Ik ging op die school, maar dat weeshuis is na twee jaar, begin 1939, opgeheven en overgeheveld naar Wassenaar, omdat er te weinig kinderen waren.

Provinciaal Weeshuis Zuid-Holland

Dat gebouw kwam leeg, maar die school is gebleven, hoewel als tweemansschool. Je hebt al heel gauw de neergang gekregen van de Dolerenden. Ten tijde van ds. Van Velzen ging alles nog op die school, maar later gingen ze praten over: allemaal schaapjes van de goede herder. Veel ouders haalden hun kinderen van school en stichtten een School met de Bijbel, die er nog steeds is. Zo bleven alleen de weeskinderen over en een deel kinderen van de Gereformeerde Kerk. De klassen 1, 2 en 3 zaten bij één juffrouw; in klas 1 waren we met vier kinderen. De klassen 4, 5, 6, 7 en 8 hadden ook maar één onderwijzer. In klas 8 zat er soms één en soms niemand, want de meesten gingen met hun twaalfde naar de mulo of de ambachtsschool. Enkele jaren kregen ze geld voor één leerkracht, meneer Van Leeuwen. Diens vrouw heeft toen aan de andere groepen enkele jaren gratis onderwijs gegeven om de school nog wat te redden. De schooldag was van 9 tot 12 en van half 2 tot half 4. 's Middags dus maar twee uur, maar het was of ik er drie dagen heb gezeten.

Flakkee na de ramp

Ik was op zaterdag en zondag vaak thuis bij mijn ouders in Flakkee. Ik pikte dan mijn aanstaande vrouw op in Papendrecht. Dat ging mirakels goed, want vader en moeder waren erg op haar gesteld. Het eiland was na de ramp grotelijks veranderd. Wij waren een week voor de ramp in Flakkee geweest. Als we een week later waren gekomen, hadden we er middenin gezeten. Sommige mensen konden de dijk op en daar stond vervoer klaar, maar die bleven tóch op hun zolder en hun huisje ging ondersteboven en ze zijn allemaal verdronken. Anderen zijn juist naar de dijk gelopen en onderweg verdronken, terwijl hun huis is blijven staan. Dus de ramp was geen berekening.

De watersnood van 1953 heeft gezorgd voor een radicale omslag van het eiland Flakkee. De bevolking is geëvacueerd, maar Sommelsdijk was betrekkelijk gauw droog. Er had wel water gestaan, maar niet zoveel. Het was misschien mei toen ze terug konden. Ik was nog maar een jaar of vier van het eiland af en ik kende al die mensen natuurlijk nog, maar soms moest ik aan moeder vragen: wie is dat nou toch? Dan was het: die ken je toch nog wel, dat is die vrouw of die man. Ik had dat mens nooit anders gezien dan met een zwarte jurk aan en het haar in een knot. Nu liep ze ineens in het licht en met permanent. En zo de een na de ander. Ze hadden de mode direct opgepakt.

De watersnoodschade is vergoed, zodat vader weer opnieuw kon beginnen. Het was inmiddels ook een andere tijd. Er was radio en er kwamen televisies, dus dat ging de hele wereld over. In het verre buitenland, Amerika, Nieuw-Zeeland en Australië had men het idee dat heel Nederland onder water stond en er kwam ontzettend veel geld binnen in het zogenaamde rampenfonds. Vader en moeder - dat moet ik eerlijk zeggen - hebben daar geen misbruik van gemaakt. Die waren sterk dolerend en hadden niet één kopje meer opgegeven dan er verloren was gegaan. Eerlijke mensen zullen er zeker veel meer zijn geweest, maar anderen deden dat wél. Als iemand al die nieuwe spullen zag, zei hij wel gekscherend: 'Jij hebt zeker de prijslijst van Vroom en Dreesman overgeschreven.' In grote delen van het eiland waren nog geen elektrische apparaten, maar sommige bewoners gaven zomaar een wasmachine en een stofzuiger als schadepost op. Persoonlijk verlies van verdrinken is natuurlijk niet met

geld goed te maken, maar in materieel opzicht zijn velen er beter van geworden. In mijn jonge jaren zag je daar vrouwen met witte mutsen, witte klompen aan en rokken tot op de grond, en mannen met een zwarte pet; je ziet er nu niet één meer.

Flakkee onder water.

Kerken bij ds. Du Marchie van Voorthuysen

Schoonvader Van der Linden was niet gecharmeerd van de prediking van ds. Joh. de Waal en legde zijn ambt uiteindelijk neer. Die dominee noemde hem 'een harde jood', terwijl schoonvader helemaal geen man was om krachttermen te gebruiken. Ze hielden het kerken zolang mogelijk vol, vooral voor het gezin, want de getrouwdeden kerkten daar allemaal, maar ze konden het op het laatst niet meer opbrengen. Alleen mijn aanstaande vrouw lag dwars op de weg, die ging al eerder niet meer. Schoonvader hield het bij het oude en ging in de week altijd naar de oud gereformeerde kerk in de Noordersingel. Hij was nogal gesteld op ds. Du Marchie van Voorthuysen, die tot begin 1952 in Sliedrecht had gestaan. Mijn vrouw kerkte er al toen we nog geen verkering hadden, en bleef dan over bij een oud vrouwtje. Hij is naar Leersum vertrokken en mijn vrouw bleef toen thuis. Die oude vrouw, een zekere Cornelia, was toen al gestorven; ik weet nog dat ze onder aan het stoepje woonde. We gingen eens naar de kerk en ds. Du Marchie van Voorthuysen kwam net aanlopen. Die vrouw zei tegen hem: 'even rusten hoor, dominee' en dominee zei: 'Cornelia, hier is het land der ruste niet.' Sommigen vonden dat een oneigenlijk gebruik van het Woord van God, want die uitdrukking betekent natuurlijk niet dat je even rust nadat je een stoep bent opgekomen.

Ds. Du Marchie van Voorthuysen.

'Dominee Antje'

Voorganger Kolijn vertelde heel vaak over een zekere Antje. Ze noemden hem wel eens 'dominee Antje.' Dat was een godzalige vrouw. Toen God haar ziel redde en ze tot zichzelf was gekomen, liep ze naar buiten en ze stond te kijken en zei: 'Nu is alles nieuw. De bomen binne nieuw, de sterren binne nieuw, alles is nieuw.' Heel het dorp kende Antje. Ze was eens op de boot naar Terneuzen en iemand vroeg het adres van een zeker persoon. Een bemanningslid zei: 'Je moet het maar eens aan die vrouw vragen die daar staat.' Antje zei: 'Zou ik die man niet kennen, dat is mijn ouderling, ik zal u er wel brengen.' Maar die man op de boot was eveneens een bekeerde man en ze raakten aan de praat en ze dachten er helemaal niet meer over waar ze moesten zijn. Dus ze liepen door Terneuzen, straat in, straat uit. Die vrouw had daar ook een dochter wonen en de mensen zeiden tegen haar: 'Je mag wel eens naar je moeder gaan kijken, want ze loopt met een vreemde man door de straten.' Maar die dochter kende moeder wel en liep naar haar toe en zei: 'Moeder, ben je nou uitzinnig geworden?' Moeder keek haar aan en zei: 'Want hetzij dat wij uitzinnig zijn, wij zijn het Gode ...'

Lerend ouderling P. Kolijn.

Pieter Melligers had de leiding

God heeft gaven genomen om uit te delen. Elk kind van God krijgt genade, in de eerste plaats, daarnaast zijn er ook andere gaven. Het ene kind van God heeft daar meer van gekregen dan een ander. Er was eens een begrafenis, daar was geen predikant bij, maar het was de gewoonte dat Gods volk dat onder elkaar deed. Er was niets afgesproken. Daar waren onder andere Bertus Schreuders en Pieter Melligers. Bertus Schreuders zei tegen Pieter Melligers: 'Jij moet de leiding nemen want je hebt er meer van geleerd dan ik.' Dat was waar, want Pieter was in het stuk van genade verder geleid dan Bertus Schreuders. Maar Pieter zei: 'Nee, want jij hebt meer de gave van welsprekendheid dan dat ik die heb; daarom moet jij de begrafenis leiden.' En dat is gebeurd ook.

Manus van den Hoven

Manus van den Hoven was een zeer wijze man. Ik heb jaren met iemand omgegaan, die veel bij hem geweest was. Er kwam een bekeerde man bij hem en die had ruzie gekregen met iemand met wie hij altijd bevriend was geweest. Beide kinderen Gods. Hij kwam nu bij Manus zijn beklag doen. Die man zei tegen Manus: en ik geloof niet meer dat hij een kind van God is ook. Manus zei: 'Ik zat vanmiddag door het raam te kijken en zag twee schapen lopen. En die gingen aan het vechten, dat het meer dan droevig was. Ze kwamen allebei in een moddersloot terecht, maar de boer was in de buurt en haalde ze er allebei uit. En daar stonden ze, helemaal onder de modder, vies en stinkend, maar dat was het ergste niet, want dat ene schaap was een bok geworden.' Die man zei: 'Manus toch, je kunt me dát niet wijsmaken.' Manus zei: 'En jij zit me net hetzelfde te vertellen. Je hebt het altijd van die man geloofd, en achting voor hem gehad, en nu geloof je niet meer dat hij een kind van God is. Merk je nu niet hoever je abuis bent?'

Manus van den Hoven.

Godsdienstonderwijzer Bouman

Ze hadden in Stellendam tientallen jaren, van 1923 tot 1956, een hervormde godsdienstonderwijzer, de heer W. Bouman. Ik heb die niet gekend, maar er wel over gehoord. Hij preekte ook regelmatig in Dordt in Calvijn. Daar kwamen vooral rechtse sprekers; ds. Boone en ds. Baaij kwamen er ook. Het schijnt dat ook Bouman een degelijke waarheid heeft gebracht.

Vest op prinsen ...

In die jaren vijftig zaten in Papendrecht in de kerkenraad Pleun van Dalen, Leen Kraal en Adriaan Versteeg. Ik kon het heel goed met die mannen vinden. Pleun van Dalen kwam uit de Hervormde Kerk. Die gemeente werd van 1902 tot 1906 bediend door ds. Albert Prins, maar die kwam eens veel te laat in de kerk en de voorlezer, een kromgewerkte oude man, liet alvast maar zingen: 'Vest op prinsen geen betrouwen, waar ge nimmer heil bij vindt.' Ze waren goed en wel bezig toen Prins binnenstapte. Die hoorde dat direct, ging de preekstoel op en liet zingen: 'Ik ben door Uwe wet te schenden, krom van lenden.'

Cornelis van den Oever

Cornelis van den Oever uit Nederhemert was een thuislezer die geen 'dominee' wilde zeggen. Die woonde op hetzelfde erf als Bet Vos, dat was een nicht van hem. Bet was een godzalige vrouw, ik ben er vaak geweest. Ze was nogal wat mans. In de buurt woonde een nogal gierige man, die nogal eens naar een gezelschap ging. Die ging dan de dag ervoor naar zijn kinderen voor een footje, dan kon hij dat weggeven en zijn eigen portemonnee dichthouden. Bet wist dat en zei dat een keer tegen hem. Haar man kende het leven ook, maar die was meer stiller. Veel van onze dominees preekten daar, eerst in een schuur en later in een gebouw. Ds. Mieras was er eens en kon met openbaar vervoer niet meer thuiskomen, zodat hij moest blijven slapen. Hij liep 's morgens vroeg over het erf en Cornelis was al in zijn tuin aan het werk. Die zei: 'Goedemorgen.' Ds. Mieras zei ook: 'Goedemorgen.' Hij draaide zich ineens om en zei: 'Toen God jou bekeerd heeft, waar heeft Hij je toen gevonden?' Cornelis zei: 'Dominee, in mijn ongeluk, hè.' Hij zei van schrik: dominee. Ds. Mieras zei: 'Was daar dan blijven liggen, dan had je tenminste je nicht niet zo benauwd.'

Ds. M.A. Mieras.

Ds. Hennephof

Ik heb ook Berend Hennephof wel gehoord, dat was een wonderlijke man. Die had in zijn Scheveningse tijd nog wel wat naam. Een vrouw kerkte in Calvijn en zat eens in de trein tegenover hem. Het park bij Rotterdam Ahoy was helemaal verlicht en er was van alles te doen. Hij wees op die verlichting, maar de vrouw zei: 'Daar heb ik geen belangstelling voor.' Hij zei: 'Bent u daar te vroom voor?' Ze zei: 'Was het maar waar dat ik zo vroom ben; ik kan alleen maar goddeloosheid bij mezelf vinden.' Hij: 'U bent zo in het zwart, bent u weduwe?' 'Nee, ik ben geen weduwe.' 'Waarom bent u dan in het zwart?' Ze zei: 'Ik denk dat u naar de bekende weg vraagt, ds. Hennephof, want ik ken u wel: ik ben in het zwart omdat ik tegen God gezondigd heb.'

Ds. B. Hennephof.

Toch naar Wijnne

Er was een zekere kleermaker, een heer met een bolhoed op. Hij was koster geweest en echt een bekeerde man. Zondags ging hij naar de heer Edelman. Hij zei wel eens: 'Ik ga wel naar hem toe, maar ik kan alleen door hem gesticht worden en meer niet. Dat heb ik Edelman gezegd ook. Edelman vroeg dus: 'Hoe weet jij dat?' Die man zei: 'Omdat je de liefde mist.' En dat kon die koster nog verklaren ook. Hij ging trouwens ook wel naar Wijnne, die in Zwijndrecht sprak in een soort kamer. Iemand vroeg hem: 'Ik kan niet begrijpen wat u om de veertien dagen bij Wijnne gaat doen.' Die man zei: 'Dat zal ik je vertellen. Bij die man komen maar weinig mensen, en ik ben nogal flink van postuur, ik ga dus uit medelijden want zo vult het nog een beetje op.'

Eibert Wijnne.

Marinus Blok

Marinus Blok had geleerd bij Kersten en daar zijn verschillende verhalen van in omloop. Ik weet dat van iemand die erbij zat toen Blok dat zat te vertellen. Marien was toen geen kleine jongen meer, maar een getrouwde man en hij liet zich niet als studentje gebruiken. Hij was naar een begrafenis geweest en naar een gezelschapsdag. Blok was een zondagje in Dordt geweest en vertelde het daar en 's maandags hoorde ik het. Dus Blok kwam weer terug en ds. Kersten keek hem aan en zei: 'Vanwaar Gehazi?' Maar de Blokken zijn niet verlegen en Marien zei: 'Ja dominee, nu denkt u zeker dat ik zal zeggen: uw knecht is noch herwaarts noch derwaarts geweest, maar dat zeg ik niet. Ik zeg alleen: waar de Geest des Heeren is, aldaar is vrijheid.'

Marinus Blok.

Een zwarte wolk

Een vrouw uit Dordt logeerde bij ons, een heel aardige vrouw, ook in de genade, met veel schudding en beving. De meeste tijd geloofde ze het van iedereen, behalve van zichzelf. Maar beter zo dan andersom. Maar de grootste haper was dat ze altijd tussen kerkelijk en onkerkelijk zweefde. Ze kerkte bij de heer Van Leeuwen in Dordrecht, die hoorde ze best graag. Dan weer kwam ze op onkerkelijke gezelschappen en daar kreeg ze de volle laag, natuurlijk. En dan ging ze maar niet meer. Tot spijt van die andere vrienden. Dat mensje heeft wat afgeschreeuwd. Ze had negen kinderen en haar man had een goede baan bij de gemeente. Op zekere zondag kwam ze van Calvijn vandaan, stak de sleutel in het slot, keek naar boven en zag een zwarte wolk. Wat zou dat zijn? Ze had het druk met haar vele kinderen. Ze zat op zekere morgen op haar bovenhuis en zag haar man aankomen aan de overkant van de straat. Ze zag ook een postbode aankomen. Die twee raakten in gesprek en dat ging fout. Die postbode stak de straat over, belde aan, en zei: 'Weet je dat jouw man het met mijn vrouw houdt?' Die ander vroeg echtscheiding aan, maar deze vrouw deed dat niet: wat God samengevoegd heeft, scheidde de mens niet. Ze bleef dus met haar gezin achter, terwijl haar vroegere man met die ander verderging.

Kerkgebouw Calvijn.

Ds. Mieras naar Canada

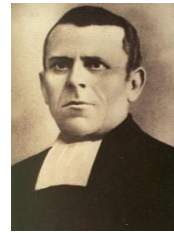
Ik heb ds. Mieras gesproken toen hij uit Canada kwam. Hij zei me: 'Die reis betekent niks, want als ik in de oorlog van Axel naar Rouveen moest, was ik langer onderweg dan nu naar Canada. In Rouveen kon ik in de oorlogswinter van 1944 in één dag niet komen, want veel verbindingen waren uitgevallen.' Maar naar Canada is dat makkelijk te doen.

Fam. Mieras terug uit Canada.

Liever Boontjes

In Zeeland stond een afgescheiden dominee en daar was tegelijk ook een gemeente van ds. Boone. Boone kwam daar eens per jaar preken. Dan kerkten meerdere mensen van die andere dominee bij ds. Boone. Die dominee kon dat niet verdragen en zei dan op de preekstoel: 'Gods oprechte volk, de ware kerk, verlangt de redelijke spijs maar de anderen lusten liever boontjes ...'

Ds. L. Boone.

Student Boone

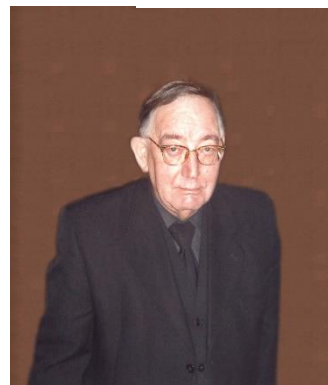
Ik heb wel eens gehoord dat iemand aan ds. Boone vroeg waar hij gestudeerd had. Hij zei toen: ik ben onderwezen in Utrecht, Kampen en Leiden. Hij bedoelde daar mee: het recht van God (Ut-recht), innerlijke strijd (Kampen) en lijden (Leiden). Zo gevat was hij wel. Hij was een man van de praktijk.

Ds. L. Boone.

Verkeerd nummer

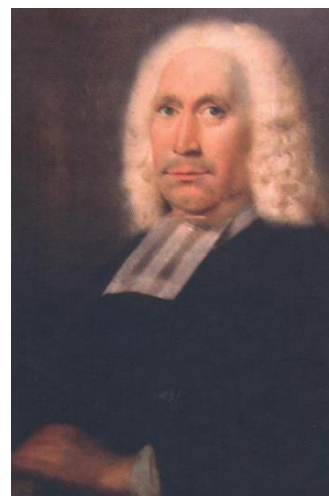
Vorige week belde iemand en die zei: 'Kent u die en die?' 'Ja.' 'Daar heb ik een paar jaar verkering mee gehad, maar die verkering is uit en ik krijg nog zoveel geld van hem; is dat een lid van uw gemeente?' 'Nee.' 'Kent u ze wel?' 'Ja.' 'Zou u dan ...' Ik zei: 'Meneer, ik zal u iets vertellen, u hebt een verkeerd nummer gedraaid.' Hij zei: 'Ik spreek toch met Philibert?' 'Ja, maar die moet u nu net niet hebben, u moet een deurwaarder bellen. Ik bemoei me nooit met familieruzies. Toen je ruzie maakte, heb je me niet geroepen, dan maak je het zonder mij ook maar goed.'

Oud. Philibert.

Comrie

Je moet van Comrie niet alleen die negatieve dingen lezen, want het was een godzalig mens. Wat ze in latere tijden in zijn leer gaan leggen, is niet goed. Zowel Kuyper die dat moest hebben voor zijn verbondsleer, als Kersten die dat moest hebben voor zijn gezelschapstheologie, hebben misbruik gemaakt van, laten we maar zeggen, onvoorzichtige uitdrukkingen van Comrie. Hij bedoelt er helemaal niet mee wat zij ervan gemaakt hebben, dat hebben erkende wetenschappers aangetoond. Maar het zijn wel gevaarlijke uitdrukkingen. Voetius heeft dat trouwens ook gedaan. Ieder is een kind van zijn tijd, maar in hun tijd speelde die strijd niet. In het begin van de Nadere Reformatie streden zij tegen de dwalingen in de leer en legden ze niet zo de nadruk op de onderscheiden gangen van de bevinding en van het nabijkomende werk.

Dr. A. Comrie.

Tóch gedoopt

Het waren twee bekeerde mensen, schippersmensen, man en vrouw. Ze zijn vaak bij ons geweest. Die man lag een beetje aan de onkerkse kant met het gevolg dat hij zijn kinderen niet wilde laten dopen. Zijn vrouw dacht er heel anders over, maar liet de man baas. Op een morgen was de man voor op het schip aan het werk en die vrouw zat in het roefje, met drie kinderen, en ze kreeg gedachten over de doop. Ze voelde zich verplicht om de kinderen te laten dopen en ze boog haar knieën en vroeg de Heere om licht. Toen kwam de Heere krachtdadig over met deze woorden: 'Dit is in Israël een gebruik geweest.' Ze zei: 'Dank U, Heere, nu weet ik het, en als straks mijn man binnenkomt zal ik het hem zeggen.' Even later kwam die man binnen en hij zei direct: 'Vrouw, de kinderen worden gedoopt, hoor.' Die vrouw vroeg: 'O ja, hoe kom je daar ineens bij?' Hij zei: 'Ik was zomaar aan het werk en toen viel er met kracht in mijn hart: 'Dit is in Israël een gebruik geweest, God en niemand el, dit bevolen heeft...'

Een laken meenemen

Een vrouw liep in Papendrecht met de vrouw van Herman de Jong naar de begrafenis van de tweede vrouw van Colijn. Een buurvrouw riep hatelijk: moet je geen laken meenemen om in te schreeuwen! Wat gebeurde? Een dochter van die buurvrouw heeft jaren met een ernstige ziekte op bed gelegen, een verschrikkelijke lijdensweg; ze had toen bij wijze van spreken zelf een laken nodig. Zulke dingen gebeurden vroeger echt, ach, dan hoor je nu niets meer.

Kerk OGGiN Papendrecht.

Geen fiets en geen auto

Voorals mensen met een gezin waren blij dat ze met een vervoermiddel naar de kerk mochten komen. Daar moest je hier in Geldermalsen aanvankelijk niet mee aankomen en in Papendrecht trouwens ook niet, want ze stuurden je rustig terug. In de Alblasserwaard was dat ook zo. Bij ds. G. van de Breevaart in Hendrik Ido Ambacht stond de pastorie aan het begin van de weg. De kerk stond een eindje verder en de kerk-gangers kwamen dus voorbij zijn huis. Als hij zag dat ze met de fiets kwamen, ging hij ernaartoe en stuurde hen weg. Dat zat hem ook wel in de kring van ds. J.H. Bogaard, die waren daar vreselijk op tegen. Op Flakkee en op de meeste plaatsen van Zeeland kwamen de mensen vroeger wél met het gerij. Ds. Van Dijke schreef in een van zijn brieven, die je kunt vinden in dat oude boekje over hem: ik ben daar en daar geweest en ik had jullie wel verwacht en je had met die en die kunnen meerijden.

Ds. G. van de Breevaart.

Wel of niet beroepen

Voordat je als gemeente kunt beroepen, moeten er werkzaamheden zijn aan de troon der genade. Als er geen werkzaamheden zijn, kun je niet beroepen. Ds. Joh. van der Poel zei altijd: eerst roepen en dan beroepen. Dat is vreemde taal aan het worden, maar ik geloof toch dat men vroeger in bijna het hele kerkverband zo dacht. Maar, laat ik voorzichtig zijn, niemand hoeft ons in dit opzicht na te volgen. Er is geen levende nood. Als die er wel was, zouden er ook werkzaamheden zijn met het vacant zijn. Dan zouden we ook in Geldermalsen allang een predikant hebben gehad. Dat kan niet anders. Als er werkzaamheden van boven zijn, komt er vervulling van de nood. Het een zit aan het andere vast. Maar er is geen nood, en daarom tobben we maar wat voort. Predikanten preken hier graag, maar geen van hen heeft ooit gevraagd waarom we niet beroepen: ze begrijpen het wel.

Bijbelheiligen en oude schrijvers

Ds. Van der Poel vroeg eens: 'Wat is het verschil tussen de bijbelheiligen en de oude schrijvers?' Hij zei: 'Van bijbelheiligen staat goed en kwaad in de Bijbel en van de oude schrijvers alleen het goede.' Hij had gelijk. Dat is het nadeel natuurlijk, want die mensen worden zo op een voetstuk gezet.

Ds. J. van der Poel.

Een onnutte dienstknecht

Ds. Van der Poel schreef eens over het feit dat de ouders veel te gauw tevreden zijn: als onze jongens nou maar geen lang haar hebben, en de meisjes wél lang haar, als ze trouw naar kerk en catechisatie gaan en niet in een disco komen, dan zeggen we: ik heb een voorbeeldig gezin. En als de dood komt? Dan gaan ze voor eeuwig verloren. Je bent tevreden omdat ze netjes leven, maar dat heeft in het licht der eeuwigheid niet de minste waarde. Moet je dan maar voor het vaderland weg leven? Nee, natuurlijk niet, maar als je alles gedaan hebt, en dat kan niemand op heel die grote wereld, wat is hij dan? Een onnutte dienstknecht.

De zuivere waarheid?

Ik hoorde eens iemand zeggen: de voornaamste taak voor de ouders en de kerk is dat we ze bij de zuivere waarheid bewaren. Ik vraag dan wel eens: en als je sterft, wat dan? Je moet er natuurlijk ook voor bewaard blijven, dat je naar de andere kant overslaat en zegt: toe maar jongens ... dat is ook fout. Maar alleen theorie heeft niet de minste waarde voor de eeuwigheid.

Voor veel zonden bewaard?

Het is verschrikkelijk waar de kinderen tegenwoordig allemaal mee te maken krijgen. Maar ze moeten mij nooit wijs proberen te maken, dat het in mijn jeugd - dan ga ik 70 jaar terug - beter was, want na Adams val heeft er nooit één gedeugd. Ze zeggen dan: maar dan ben je toch voor veel zonden bewaard? Geloof je dat? Toen ik van school kwam, ging ik bij mijn vader werken en kreeg ik zegge en schrijve twee gulden zakgeld in de week. Verder zorgden ze voor alles. Het enige vermaak bij ons op het dorp was een café, meer was er niet. Als je fiets had, kon je naar een ander dorp, maar daar was het net eender. Je zat op een eiland en kon er niet af, dus

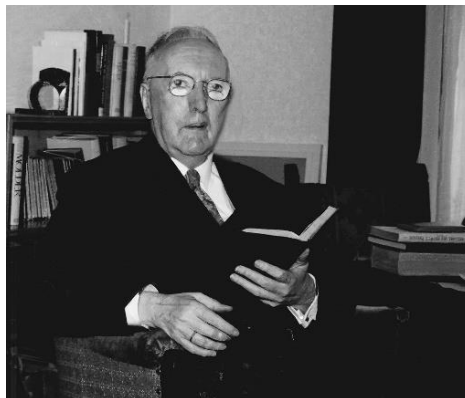

Korporaal Jan Philibert

wat deed je? Over straat lopen en kat-tenkwaad uithalen en als het regende het café in. Eer je thuis was, wisten ze al dat je er geweest was. Zo was de sociale controle en je kreeg nog flink op je huid ook. Ik maakte mijn twee gulden op aan een paar borreltjes, kocht nog een sigaartje en moest er dan uit. En als je tien gulden had gehad, had je tien borrels gekocht. Werd je dan voor veel zonden bewaard? Geloof je het? Je moet hier vanbinnen eens kijken hoe het eruit ziet. En je was er niet eens tevreden mee. Als een ander meer zou kunnen drinken, dan was je nog nijdig ook: waarom hij wel en ik niet. En dan thuis zo fijn dolerend, dat ik wel wist dat ik daar niet komen mocht, terwijl we geen radio of niks hadden. Gods Woord zegt: uit het hart komen voort ... zo'n rij. Het is dus niet zoals de meesten erover denken. De nadruk wordt verkeerd gelegd: maatschappelijk is het zondermeer waar, maar in het licht der eeuwigheid is het niet zo.

Schriftkritiek

In onze tijd is er maar een klein gedeelte van het Nederlandse volk dat de Bijbel nog erkent als het Woord van God. Denk aan de Gereformeerde Kerken, het bolwerk van Kuyper. Toen ik op de catechisatie ging bij die gereformeerde dominee Zeilstra, leerde hij nog dat de Bijbel van het eerste vers van Genesis tot en met het laatste vers van Openbaring het Woord van God was. Dat hebben ze al tientallen jaren losgelaten. Ze zijn begonnen met knoeien over de schepping, want dat klopte niet met de zogenaamde wetenschap. Hele gedeelten van Gods Woord erkennen ze niet meer als canonic. Als je begint met schriftkritiek houd je op de duur alleen het kaft over, want dan geloof je niks meer.

Ds. P.A. Zeilstra.

Smijtegeltbruggetje

In 1952, dus dat is nu 42 jaar geleden, was ik in militaire dienst in Middelburg. Ik was in opleiding bij de administratie en we moesten ook wel eens exerceren. En ja, dat was toen streng, hoor. Dan liep er een luitenant of soms een sergeantmajoor bij en dan was het links-rechts-links-rechts, en zo liep je dan te marcheren. En dan was het halt, rechtsomkeert en voorwaarts, mars. Op zekere keer kwam ik over de Singel en zag daar boven dat water een voetgangersbruggetje. Het was smal en je kon er alleen maar over lopen; zelfs een brommer mocht er niet over. Mijn oog viel op een bordje waarop stond: Smijtegelt-bruggetje. Ik dacht: wat zou dat wezen? Ik heb er eens naar geïnformeerd en een bekeerde man, een ouderling daar in de kerk, heeft mij het hele verhaal verteld. Het bruggetje is er nu niet meer, maar was er toen nog wel.

Smijtegeltbruggetje Middelburg.

Catechiseren in de sneeuw

Vanmorgen keek ik naar buiten en ik dacht: 'Nou, er is een flink pak sneeuw gevallen, dat zullen de jongens en meisjes van de catechisatie wel fijn vinden. Als het nou vanmiddag mooi weer is, dan mogen ze een minuut of tien langer buitenspelen.' En toen heb ik nóg wat gedacht. De sneeuw is uit de hemel gevallen en wat uit de hemel valt is van God. En dat is zo prachtig, zo mooi, zo schoon, zo wit. Er zat geen enkele vuile vlek op, geen modder, helemaal niks, alles prachtig en mooi wit. Maar zodra er auto's en fietsen overheen rijden, en er mensen overheen lopen, wordt die sneeuw vuil. Weet je wat ik toen dacht? Alles wat God geeft is volmaakt goed en mooi, daar mankeert niks aan, maar de mensen gaan het direct weer bederven.

Catechisatieterrein in de sneeuw.

Tot twaalf jaar

Zestig jaar geleden sprak ik iemand die studeerde aan de universiteit van Utrecht of Leiden voor hervormd predikant. Hij zei: 'Wij leren op de universiteit dat onze prediking een niveau moet hebben, dat een kind van twaalf jaar het kan begrijpen; hoger moet je niet gaan.'

Veranderingen

In elke gemeente heb je wel leden die dwars liggen. Dat wil niet zeggen dat ze het overall mee eens zijn, maar ze leggen zich wel bij bepaalde zaken neer. Je moet wel altijd bepaalde hoofdlijnen goed vasthouden. En dat ten eerste: geen onderscheid maken; ieder hetzelfde achten en bezoeken. Het tweede voorname punt is: niks veranderen, want elke verandering roept oproer op. Dat was vroeger in de doleerende kerk ook al zo.

Aanbod van genade (Thomas Boston)

We weten dat er tweeërlei roeping is: een uitwendige roeping die tot alle hoorders komt en een inwendige roeping die alleen tot de uitverkorenen komt. Die inwendige roeping geschiedt door Woord en Geest en de uitwendige roeping geschiedt alleen door het Woord. Die uitwendige roeping moeten we niet gering achten, die is heel waardevol, want het is een reuke des doods ten dode of een reuke des levens ten leven. Je zit nooit vrijblijvend in de kerk of op de catechisatie. Je leest nooit vrijblijvend in Gods Woord, want dat doet altijd wat: het zal in eeuwigheid tegen je getuigen of het is een middel tot je bekering en zaligheid.

In die uitwendige roeping wordt Christus je aangeboden. Wij noemen dat ook wel het aanbod van genade. Aangezien er buiten Christus geen genade is, houdt het aanbod van genade tevens in het aanbod van Christus. Er is in het verleden nogal eens twist over geweest of het aanbod van genade, het aanbod van Christus, tot alle hoorders komt of alleen tot de uitverkorenen. Onze vaders hebben daar nooit zo'n ruzie over gehad. De een benadrukte dat sterker dan de ander, maar het aanbod van genade tot alle hoorders heeft onder onze vaders maar zeer weinig bestrijders gevonden; een heel, heel hoge uitzondering. Zowel de Voetianen als de Coccejanen leerden het aanbod van genade. In de 19^e eeuw is er nogal wat strijd over geweest. Een gedeelte van de afgescheidenen leerden het aanbod van genade, maar vooral de kruisgezinden verwierpen het.

Onze kerk heeft het zogenaamde ledeboeriaanse standpunt. Ze zijn daarin onderwezen en voorafgegaan door ds. Ledeboer zelf, die leerde het aanbod van genade komt tot alle hoorders. Je zal zeggen: ja maar, is dat nou wel zo? Christus is toch alleen maar de Borg, de Middelaar! Christus heeft toch alleen maar geleden, Christus is toch alleen maar gestorven voor de uitverkorenen? Dat is zeker de waarheid, houd dat vast hoor.

Wat de algemene genade betreft - maar dat is een ander onderwerp - die heeft Christus verdiend voor alle mensen. Dat we eten en drinken hebben, enzovoorts, heeft Christus voor alle mensen verdiend. Maar de particuliere genade, dus de genade waardoor je zalig wordt, de genade waardoor je bekeerd wordt, die heeft Christus alleen verdiend voor de uitverkorenen. Inderdaad.

Maar hoe kun je dan Christus aan alle mensen aanbieden? Nou, heel eenvoudig, en luister nou asjeblieft goed dat je niet met verkeerde begrippen aankomt, omdat Christus de zalmaker is *vóór* alle mensen. Hoor je het: ik zeg niet *ván* alle mensen maar *vóór* alle mensen! Je zegt misschien: ja maar, Philibert, leer je dan algemene verzoening? Nee, want de algemene verzoening is heel wat anders. Algemene verzoening wil zeggen dat je leert dat alle mensen uiteindelijk zalig worden en in de hemel komen. Dat zeg

Thomas Boston.

ik dus niet! Maar ik zeg wel dat Christus de zaligmaker is *vóór* alle mensen en niet *ván* alle mensen.

Ik zal dat duidelijk maken met een voorbeeld. En dat voorbeeld heb ik niet zelf verzonnen of van een dwaalleraar gehoord, maar gelezen in een predicatie van Thomas Boston. Ik vrees dat die naam velen niets meer zegt, erg genoeg. Boston heeft onder andere de Viervoudige Staat geschreven en was een zeer rechtzinnig, geoefend en godzalige leraar in Engeland. Ook andere Engelse godgeleerden, zoals de Erskines, leerden volop het aanbod van genade aan alle hoorders.

De kerk van Boston in Ettrick.

Boston gebruikte dit voorbeeld. Als je nou een regiment soldaten hebt en voor dat regiment wordt een dokter aangesteld, dan is die dokter de arts *vóór* het hele regiment. Dan mag het hele regiment naar hem gaan om genezen te worden. Iedere soldaat kan zeggen: die en die is onze regimentsarts. Hij wordt aan allen aangeboden. Maar wie heeft er nou baat *van* die dokter, van die regimentsarts? Wie wordt er nou door die dokter geholpen? Alle soldaten? Nee, niet alle soldaten, maar alleen de zieken die hun dodelijke krankheid inleven en beleven. En wie beleeft alleen maar de dodelijke krankheid in een geestelijke zin? Zijn hulpeloosheid? Zijn reddeloosheid? Alleen de uitverkorenen.

Om zalig te worden moet je door een waarachtig geschonken geloof tot Christus komen. Er is maar één Zaligmaker gegeven, en maar één Naam door welke we moeten en kunnen zalig worden: de Heere Jezus Christus.

Drie vragen

Nu kunnen we drie vragen stellen. Mág men tot Christus komen? Ten tweede: moet er gepredikt worden dat alle hoorders tot Christus *kún*nen komen? En ten derde: moet er gepredikt worden dat alle hoorders tot Christus *wíl*len komen? Dat zijn drie zaken.

1. Het antwoord op de eerste vraag is: ja. Alle hoorders mogen tot Christus komen. 'Wendt U naar Mij toe, wordt behouden, alle gij einden der aarde! want Ik ben God, en niemand meer.' Hoor je het wel: alle gij einden der aarde. God sluit niemand buiten. Die nodiging, dat aanbod komt tot al degenen die onder het Woord komen. Ja! Dat leert God in Zijn Woord. Het grootste deel van de inwoners van Jeruzalem waren geen uitverkorenen, dat heeft de vrucht geleerd, maar toch lees ik in mijn Bijbel dat de Heere zegt: 'Jeruzalem, Jeruzalem, gij die de profeten doodt, en stenigt die tot u gezonden zijn, hoe menigmaal heb Ik uw kinderen willen bijeenvergaderen, gelijkewijs een hen haar kiekens bijeenvergadert onder de vleugelen, en gijlieden hebt niet gewild.'
2. Nu het tweede: *kán* men tot Christus komen? Nee, want we lezen: 'Niemand kan tot Mij komen, tenzij dat de Vader, Die Mij gezonden heeft, hem trekke; en Ik zal hem opwekken ten uitersten dage.' Kijk, de evangelische richting leert dat je zelf kunt komen, maar dat is een verkeerde leer. Dat leren Gods Woord niet, de oudvaders niet en onze leraars niet. Een mens moet getrokken worden uit de macht der duisternis. Krachtens onze diepe val zijn we doodgevallen, niet een ziek geworden, nee, we zijn doodgevallen. Dus we moeten van dood levend gemaakt worden.
3. De derde vraag was: willen we komen? En dan is het antwoord ook: nee. Een mens kan niet komen omdat hij dood gevallen is. Hij zegt: wat kan ik eraan doen dat Adam dat gedaan heeft, en als ik dan toch doodgevallen ben, dan heb ik geen boodschap aan dat aanbod. Maar als Gods Geest in je hart gaat werken, kom je er wel achter dat je niet wilt. Dus we mogen wel, we kunnen niet en we willen niet.

Jan Geense

Velen van jullie kennen de naam van Jan Geense wel. Hij woonde in Nieuw Lekkerland en was bewust met drie-enig God verzoend. Jan Geense zat eens in huis, en ze zeiden vanbinnen tegen hem: 'Jij hebt geen heil bij God, nee man, jij staat erbuiten, je hebt je eigen bedrogen.' Dat ging zover dat hij in de kelder terechtkwam, maar ook daar kon hij het niet uithouden. Hij liep naar buiten, langs de dijk en zag daar in het gras een jongen zitten. En die jongen zat te schreeuwen en te wenen. Jan Geense vroeg: 'Jongen, wat is er met jou?' 'O Geense,' zei die jongen, 'ik ben God kwijt!' En weet je wat Jan Geense en toen zei? Hij zei: 'Dan ben je gelukkiger dan ik, want dan heb jij nog werkzaamheden en ik sta erbuiten.' Zover kan het gaan, hoor. Je moet altijd maar rekenen, dat ware volk, dat oprechte volk, dat woont niet bij het juichend christendom. Dat juichend christendom dient God en weet niet waarom, zeids.

De woning en de winkel van Jan Geense.

ds. Gebraad altijd, en dat is zekerlijk waar.

Het zal er maar op aankomen of het ooit een keertje waar geweest is. Daarom is het zo noodzakelijk om maar veel te vragen om bij die oude en beproefde waarheid te mogen blijven. Dat maakt geen hoge mensen en geen grotere mensen, maar nederig en klein. Een kruimeltje genade van God, heeft meer waarde dan heel de wereld. Dat heeft meer waarde als al die godsdienst van vandaag. Een kruimel genade!

Dromen zijn geen grond

God spreekt ook wel door dromen, waarin Hij openbaart wat er geschieden zou. Dat is meermalen gebeurd. Ik zeg niet, dat dit nu niet meer gebeurt, maar we moeten met een droom zeer voorzichtig zijn. Onze ouden, en de oudvaders, zeiden: God kan een droom gebruiken tot onderwijzing, tot waarschuwing of bemoediging, maar een droom kan nooit een grond zijn. Ik weet van een vrouw, een kind van God, die liep in de banden. Ik heb het haar zelf horen vertellen. Ze droomde dat ze Christus leerde kennen en dat was zo liefelijk en zo aangenaam en dat ging nog verder, dat God de Vader de zonden vergaf. Zij was zo verblijd in die droom, en toen zij wakker werd, was zij in eerste instantie nóg verblijd. Maar toen zij tot zichzelf kwam, keek zij erachter dat het een verleidende droom was, die net van de andere kant kwam. Want als je dat nou maar gelooft in je droom, dat dat de werkelijkheid en de waarheid is, dan ben je in je eigen ogen bekeerd. Gisterenavond heeft ds. Klok nog gewaarschuwd voor mensen die soms teksten in hun gedachten krijgen en daar dan de zaligheid op gronden. Maar wees zeer voorzichtig, want de duivel kan je ook een tekst in je hart geven. Daar moet je gerust op rekenen, ik zou er voorbeelden van kunnen opnoemen. Daarom moet je hierin altijd zeer voorzichtig zijn en alles toetsen aan het geopenbaarde Woord van God.